

ESTUDOS DAS MOSCAS BRANCAS NO CULTIVO DO TOMATE EN GALICIA

Antonio Gobbi Arias, Julia Vázquez Vila e Antonio Rivera

As moscas brancas ou aleirodidos son insectos pertencentes á orde Homóptera, familia *Aleyrodidae*, con máis de 1200 especies descritas, das cales hai citadas na Península Ibérica unha vintena e dezaioito no arquipélago Canario.

Na actualidade atópanse amplamente distribuídas tanto en zonas tropicais coma en rexións temperadas, e o incremento do tráfico comercial de vexetais facilitou a dispersión entre continentes, o que afecta gravemente a unha diversidade dos cultivos. Na Península Ibérica son catro as especies de moscas brancas consideradas como causantes dos danos de importancia económica: *Aleurothrixus floccosus* (Maskell) en cítricos, *Trialeurodes vaporariorum* (Westwood), *Aleyrodes proletella* (Linnaeus) e *Bemisia tabaci* (Gennadius), en hortícolas, e nas Canarias, ademais destas especies, hai dúas moi importantes que afectan a cultivos ornamentais *Aleurodicus dispersus* (Russell) e *Lecanoides floccissimus*.

DANOS

Os danos producidos polo aliródidos pódense agrupar en dúas categorías: 1) Danos directos.- Son os producidos pola succión do zume e a indución de desordes fitotóxicas. 2) Danos indirectos.- Provocados pola excreción de melaza e transmisión do virus. Dentro dos danos directos están os *non sistémicos* que debido ao tipo de alimentación (succión do zume do vexetal) provocan debilitamento da planta, clorose, deshidratación, caída prematura das follas, detención do crecemento, diminución acusada do rendemento; tamén están os *danos sistémicos*, que son os que provocan desordes fitotóxicos como o "prateado da cabaciña" ou "a maduración irregular do tomate" asociado co tipo de alimentación do biotipo B de *B. tabaci*. Os danos indirectos son os ocasionados pola presenza de melaza, que serven de substrato para o asentamento de fungos chamados "fumaxinas" (*Clamidosporium spp*), poden cubrir follas, flores ou froitos e impiden a respiración do vexetal e a fotosíntese. Outro dano indirecto considerado de gran importancia debido a que ocasiona grandes perdas económicas en todo o mundo é a transmisión de virus. Como consecuencia disto os aleiródidos convertéronse nunha das pragas de maior interese. Referencias bibliográficas citan a esta familia como transmisores de 114 virus diferentes. Os aleiródidos recoñecidos como transmisores de virus son *T. Vaporariorum*, *T. Abutiloneus*, *Trialeurodes ricini* y *B. tabaci*.

Figura 1: Dano indirecto: fruto con fumaxina

MÉTODOS DE CONTROL

O método mais utilizado para o control de moscas brancas foi o emprego de insecticidas, con distintos principios activos. Do mesmo xeito que con outras pragas, observouse a aparición de resistencias a varios deles.

No caso das moscas brancas, a loita biolóxica é unha das principais ferramentas que se van a utilizar. Esta estratexia require dun estudo previo dos seus inimigos naturais.

En España hai unha fauna importante de himenópteros parasitoides de moscas brancas: nas Illas Canarias cítanse 22 especies, aínda que os estudos máis recentes céntranse en avaliar a eficacia das especies *Encarsia formosa* Gahan, *Encarsia transversa* Timberlake, *Erectomoserus mundus* (Mercet), este último foi considerado un importante axente no control de *B. tabaci*. Tamén existen depredadores polípagos como os míridos heterópteros, proporcionando outra alternativa no control de moscas brancas. A importancia de abordar o estudo destas pragas e o desenvolvemento de métodos de control integrado vese xustificado tanto graves danos que ocasionan estas a diversos cultivos hortícolas (afectando tanto cantidade coma calidade) e tamén pola importancia económica que teñen por si mesmos estes cultivos tanto a nivel mundial coma nacional e rexional.

SITUACIÓN ACTUAL EN GALICIA

Nos últimos anos, o sector agrícola de Galicia tivo unha considerábel reestructuración interna, que se manifestou coa expansión dos cultivos de hortalizas e a produción de invernadoiros. Este sector vese afectado polas diversas pragas, e entre elas teñen gran importancia as moscas brancas. A Unidade de Entomoloxía do Centro de Investigacións Agrarias de Mabegondo (CIAM) estuda esta praga dende xaneiro do 2005. Estanse a investigar as especies de moscas brancas dos cultivos hortícolas e os seus inimigos naturais. O coñecemento

---

detallado do sistema pragas-inimigos naturais pódese utilizar para implantar un sistema de control integrado de pragas que reduza o emprego de insecticidas. Cos resultados esperados permitirase ao sector hortícola de Galicia adaptarse ás técnicas do Manexo Integrado de Pragas.

RESULTADOS OBTIDOS

Moscas brancas

Realizáronse prospeccións en invernadoiros da zona do Rosal nos cultivos de tomates en invernadoiros e en feixóns ao aire libre. Tamén realizáronse prospeccións nas malas herbas que se atopaban en zonas lindeiras aos cultivos. A única especie de mosca branca atopada foi *T. vaporariorum*. Esta especie foi citada en España por Gómez-Menor en 1944, e na actualidade pódese dicir que está distribuída por case todas as provincias españolas, tanto peninsular coma insular., Adquiriu carácter de praga nos anos 70 e converteuse nunha das máis importantes dos cultivos hortícolas protexidos.

Figura 2: Ovos, estadios inmaturos e adulto de *T. Vaporariorum*

Inimigos naturais

Os inimigos naturais atopados espontaneamente nas prospeccións feitas na zona do Rosal depredando e parasitando a *T. vaporariorum* foron insectos dos xéneros *Macrolophus* e *Encarsia*, respectivamente. En ambos os casos, a súa presenza foi escasa.